

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

МБОУ Чал-Кежигская СОШ

РАССМОТРЕНО

Руководитель МУМО

Оюн З.Д.

Протокол 1 от «28» августа
2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора
по УВР

Сонам У.В.

от «1» сентября 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Хунажык Х.В.

Приказ №1 от «1» сентября
2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

(ID)

учебного предмета «родной язык»

для обучающихся 10 – 11 классов

Ортумак ниити өөредилге

**ОРТУМАК НИИТИ ӨӨРЕДИЛГЕНИНГ 10-11 КЛАССТАРЫНГА
«ТӨРЭЭН (ТЫВА) ДЫЛ» ЭРТЕМИНИНГ
АЖЫЛЧЫН ПРОГРАММАЗЫ.**

Кол ниити өөредилгениң 10-11 класстарыңа «төрээн (тыва) дыл» эртемниң чижек өөредилге программасыңа (Е.М.Куулар, Н.Д. Сувандии, А.С. Шаалы) даянып тургускан.

Тыва дыл – тыва чоннуң национал дылы.

Тыва Республикада дылдар талазы-биле байдал онзагай, ук девискээрде күрүне дылдары – тыва, орус – дең эргелиг болгаш бот-тускайлаң кылдыр ажыглаттынып турар. Тываның девискээринде тыва дыл ажыл-агыйның аңгы-аңгы адырларында ажыглаттынып турар, өөредилге черлеринде ону өөредип турар, тыва дылдың дузазы-биле чоннуң ёзу-чаңчылдарын, улустуң байлак аас чогаалын кадагалап, салгалдан салгалче дамчыдарыңа ажыглаттынып турар.

10-11 класстарның «Төрээн (тыва) дыл» деп эртемге чижек өөредилге программасы (дараазында – Программа) ортумак ниити өөредилгениң федералдыг күрүне стандартыңа дүүштүр (дараазында – ӨФКС) кылдынып, эртемниң баш бурунгаар планнаттыңан түңнелдеринге таарыштыр тургустунган. Программа «Тыва Республикада дылдар дугайында» (2003 чыл) хоойлунуң өскерилгелерлиг «Тыва Республикада чоннарның дылдарының дугайында» (2019 чыл) дүрүмнерин езугаар өөреникчилерниң этнокультурлуг хереглелдерин хандыраынче угланган.

Эртем талазы-биле тодаргай түңнелдер

10

класс

Өөреникчи кылып өөренип алыр:

- дыл болгаш төөгүнүң аразында харылзааларын тайылбырлап, тыва болгаш өске түрк чоннарның дылының болгаш культуразын, өске түрк дылдарның аразында тыва дылдың туружун медресеп билир;
- литературлуг тыва дылдың лексиктиг, грамматиктиг, шын бижиириниң болгаш адаарының нормаларын сагыыр; диалект лексиказын ылгап билир;
- кады чугаалажып турар улузунуң ниитилелде туружун болгаш байдалын барымдаалап, бодунуң чугаазын шын тургузар;
- янзы-бүрү байдалдарга чугааның онзагайларын таарыштыр ажыглаар, ийи дылды билир болгаш чугаалаар байдалга оларны херек кырында шын кылдыр ажыглаар;
- социал четкилерде бижиттинген медээлерниң дыл талазы-биле тургустунганын хынап көрүп, ук сөзүглелдерниң салдырган сорулгаларының күүсеттингениниң чогуур деңнелге дүгжүп турарын үнелээр;
- дылдың аңгы-аңгы адырларының кезектерин сайгарар;
- сөзүглелде ажыглаттылган дылдың уран аргаларын шын, чиге, тода кылдыр ажыглаанын сайгарар;
- сөзүглелдерни редакторлаарының аргаларын билир;
- дылдың сөс курлавырын делгемчидер болгаш байыдар сорулга-биле лингвистиктиг словарьларны ажыглап билир.

Өөреникчи өөренип алыр аргалыг кылдыныглары:

- сөзүглелдин лингвистиктиг сайгарылгазының хевирлерин, аргаларын болгаш методтарын ажыглаар;*
- литературлуг тыва дылдың хөгжүлдезиниң кол үе-чадаларын болгаш ооң тургустунганының төөгүзүн тодарадыр;*
- диалект сөстөр тыва дылдың сөс курлавырын байыдарының бир аргазы болур, оларның чижектер бээр;*
- өске дылдардан үлегерлеп алыышкыннарны тодарадып, оларны чугаага шын ажыглаар;*
- сөзүглелдерниң хевирлерин болгаш оларның кол демдектерин тодарадыр, сөзүглелдерниң аңгы-аңгы хевирлериниң чижектерин киирер;*
- дыңнаан азы номчаан сөзүглелде кол бодалды кысказы-биле илередир, чажыт бодалын тывар;*
- баш бурунгаар белеткээн сөзүглелдерниң стилистиктиг эдилгезин кылыр;*
- тыва дылдың электроннуг корпусунуң сөзүглелдери-биле ажылдаар; сөзүглелдерни чаартыр; кол болгаш ийиги чергениң медээзин тодарадыр.*

11 класс

Доозукчу дараазында чүүлдерни кылып өөренип алыр:

- тыва дылдың функционалдыг стильдерин ылгап билир, сөзүглелдерниң стиль болгаш жанрын тодарадыр;*
- бердинген сөзүглелдин стилин өскертир;*
- баш бурунгаар белеткээн сөзүглелде стиль талазы-биле частырыгларны тыпкаш, эдер;*
- аңгы-аңгы стильдерге болгаш жанрларга хамааржыр сөзүглелдер чогаадыр;*

- лингвистиктиг словарьлар, энциклопедиялар болгаш справочниктерни ажыглаар;
- «дыл» болгаш «чугаа» деп билиглерни ылгап билир;
- бодунуң болгаш өске кижиниң чугаазын грамматиктиг, коммуникативтиг болгаш этиктиг нормаларга дүүштүр үнелээр;
- литературлуг тыва дылдың лексиктиг, грамматиктиг, шын бижиириниң болгаш адаарының нормаларын сагыыр;
- чугааның янзы-бүрү байдалдарына тыва литературлуг дылдың нормаларын шын ажыглаар;
- тыва дылдың литературлуг болгаш диалект хевирлерин аңгылаар;
- сөзүглелдерде тыва дылдың диалект хевирлерин болгаш кара чугаа сөстөрүн сайгарар, оларны литературлуг дылдың сөстери-биле солуур;
- сөзүглелде медээниң шынга дүгжүрүн аңгы-аңгы бижимел барымдааларга (номнар, массалыг информация чепсектери, Интернет) даянып, тодарадыр.

Доозукчу өөренип алыр аргалыг:

- *албан-херек харылзажылгазының үезинде диалог/полилог чорудар, чугаалажылга үезинде чугаалажып турар кижизиниң үзел-бодалын эскерип, тайылбырлап билир;*
- *оратор мергежилениң үндезиннерин билир;*
- *шинчилел ажылын чорудуп, ооң түңнелдерин аас болгаш бижимел чугаа дузазы-биле дамчыдар;*
- *баш бурунгаар белеткээн сөзүглелдин бижик демдектеринде частырыгларын эдер;*
- *дыл интерференциязының (бир дылдың өске дылга чедирип турар салдарын) чылдагааннарын сайгарар;*
- *баш бурунгаар белеткээн сөзүглелде бижик демдектериниң частырыын эдер;*

- сөзүглелдерде медээни эде тургузарының аргаларын билир, номчаан сөзүглелдеринден тезис, конспект, аннотация, реферат, презентация хевирлерин тургузар;
- дыл болгаи стиль нормаларын сагывышаан, сөзүглелдерни тыва дылдан орус дылче, орус дылдан тыва дылче шын очулдуруп билир.

Эртем талазы-биле түннелдерни үнелээриниң системазы

Эртем талазы-биле түннелдерниң хыналдазын хүн бүрүде чорудар болгаи улдуңнар төнчүзүнде, ол ышкаш түңнел хыналдаларның чурумун ёзугаар чорудар.

Аас-биле харыыларның үнелели

Аас-биле айтырары дээрге төрөөн (тыва) дылды өөренип турар уругларның билиин хынаарының бир кол хевири болур. Өөреникчинин кайы-бир темага харыызы долу харыызынга негелделер: домакта сөстөрнүн, абзацтарның аразында харылзаалы, дүрүмнөрнү шын тайылбырлап билири.

«5» демдекти салыры: өөрөнгөн материалын долузу-биле тайылбырлап, шын харыыларны берип, ооң утказын билир болгаш ону чүгле өөрөдиге номундан эвес, а бодунуң чижектери-биле бадыткавышаан, бодалдарын илередип, алган билиглерин херек кырында ажыглап билир; билип алган чүүлүн литературлуг дылдың негелделеринге дүүштүр дес-дараалаштыр чугаалап билир.

«4» демдекти салыры: үстүндө бердинген «5» демдектин негелделеринге дүүштүр харыылап турар-даа болза, 1-2 частырыгны кылгаш, ону боду эдип, дес-дараалаштыр чугаалаарынга база 1-2 частырыг кылганда.

«3» демдекти салыры: бир эвес өөреникчи теманы билир, ынчалза-даа материалды долу эвес болгаш чамдык билиглернүн тодарадыын шын эвес тайылбырлап турар; материалды ханы эвес билир болгаш чугаазы частырыгларлыг болза.

«2» демдекти бир эвес өөреникчи материалды билбес, тодарадыгларның утказын өскертип азы шын эвес чугаалап турар болза.

«5», «4», «3» демдектерни өөреникчинин чүгле чаңгыс айтырыгга харыылааны дээш эвес, а кичээл дургузунда ниити ажылы дээш салыр.

Бижимел ажылдарның үнелели

Диктантыларның үнелели. Тыва дыл кичээлдеринге словарьлыг, хыналда болгаш түңнел диктантыларны бижидер. Школа программазынче кирбээн темаларга хамааржыр орфографтыг болгаш пунктуастыг частырыгларны эдер, ынчалза-даа оларны өөреникчининг частырыы кылдыр санавас. Улуг эвес частырыгларны, тодаргайлаарга, бир бижик демдээнин орнунга өске бижик демдээ салыпкан, үжүктөрни билдинмес кылдыр кожупкан, бижик демдектерин чаңгыс ол-ла темага катап-катап чазыпкан таварылгаларда дээш о.ө. Ындыг хевирлиг частырыгларны башкы эдип каар. Ук частырыглар 3-ден хөй кылдыр катаптаттынып турар болза, ону дараазында демдек салырда, частырыг кылдыр санаар. Частырыглар санап турда, 2 хире улуг эвес частырыг эрттирипкен болза, ону чаңгыс кылдыр санаар.

«5» демдекти ажыл чазыг чок, ынчалза-даа улуг эвес 1 орфографтыг азы 1 пунктуастыг частырыг бар болза, салыр;

«4» демдекти 2 орфографтыг болгаш 2 пунктуастыг азы 1 орфографтыг болгаш 3 пунктуастыг азы 4 пунктуастыг азы чүгле 3 орфографтыг дөмей частырыгларлыг болза, салыр;

«3» демдекти 4 орфографтыг болгаш 4 пунктуастыг азы 3 орфографтыг болгаш 5 пунктуастыг азы чүгле 7 пунктуастыг азы 5 орфографтыг болгаш 3 пунктуастыг частырыглар бар болза, салыр. Улуг эвес частырыгларга хамааржыр 6 орфографтыг болгаш 6 пунктуастыг частырыг, бир эвес оларның аразында дөмей болгаш улуг эвес частырыглар бар болза, салыр.

«2» демдекти 7 орфографтыг болгаш 7 пунктуастыг азы 6 орфографтыг болгаш 8 пунктуастыг азы 5 орфографтыг болгаш 9 пунктуастыг азы 8 орфографтыг болгаш 6 пунктуастыг частырыглар бар болза, салыр.

Хыналда диктант болгаш немелде онаалгалыг (фонетиктиг, лексиктиг, орфографтыг, грамматиктиг, пунктуастыг) ниити хыналда ажылга ажылдың хевир бүрүзү дээш ийи аңгы демдек салыр.

Немелде онаалгаларга демдектер:

«5» демдекти шупту онаалга шын кылдынган болза, салыр;

«4» демдекти онаалгаларның хөй кезии шын кылдынган болза, салыр;

«3» демдекти онаалгалар чартыындан эвээш эвес кылдынган болза, салыр;

«2» демдекти онаалгаларның хөй кезии кылдынмаан болза, салыр;

Словарьлыг диктантаының үнелели. Тодаргай темага словарьлыг диктантаыларда 10-дан хөй эвес бижири берге аңгы-аңгы сөстөр турар ужурлуг.

«5» демдекти частырыглар чок болза, салыр.

«4» демдекти 1-2 частырыглыг болза, салыр.

«3» демдекти 3-4 частырыглыг болза, салыр.

«2» демдекти 5-тен хөй частырыглыг болза, салыр.

Эдертиглер болгаш чогаадыгларның үнелели. Эдертиглер болгаш чогаадыглар – бодунуң бодалын (азы дыңнаан сөзүглелин) шын болгаш дес-дараалаштыр дамчыдарының, өөреникчилерниң чугаазының сайзыралының деңнелин хынаар кол хевирлери.

Чогаадыг болгаш эдертигге ийи демдекти, бирээде, утказы болгаш дылы дээш, ийиде, шын бижилгези болгаш бижик демдектерин салганы дээш, салыр.

Чогаадыгның болгаш эдертигнің утказынга болгаш сөстөрни домакка шын ажыглап, тургусканы дээш, үнелээри:

- кол темага болгаш бодалга ажылдың дүгжүп турары;
- теманы долузу-биле ажытканы;

- материалды шын кылдыр ажыглааны;
- теманы дес-дараалаштыр дамчытканы;
- сөзүглелдин тема болгаш стилинге дүүштүр дылдың уран аргаларын ажыглааны;

Чогаадыгга болгаш эдертигге демдектер диктантаыларга салыр нормалар ёзугаар салдынар.

«5» демдекти частырыг чок ажылга; 1 улуг эвес орфографтыг азы 1 улуг эвес пунктуастыг частырыг бар болза, салыр;

«4» демдекти 2 орфографтыг болгаш 2 пунктуастыг азы 1 орфографтыг болгаш 3-4 пунктуастыг частырыг болгаш орфографтыг частырыг чок азы 3 орфографтыг, бир эвес оларның аразында дөмей частырыглар бар болза, салыр;

«3» демдекти 4 орфографтыг болгаш 4 пунктуастыг азы 3 орфографтыг болгаш 5 пунктуастыг частырыглыг, азы 7 пунктуастыг орфографтыг частырыглар чок, азы 5 орфографтыг болгаш 3 пунктуастыг частырыглар бар болза, салыр. 6 орфографтыг болгаш 6 пунктуастыг частырыгларны чөпшээреп болур, бир эвес оларның аразында дөмей болгаш улуг эвес частырыглар бар болза.

«2» демдекти 4-5 орфографтыг болгаш 7 пунктуастыг азы 6 орфографтыг болгаш 8 пунктуастыг частырыг, азы 5 орфографтыг болгаш 9 пунктуастыг частырыг, азы 8 орфографтыг болгаш 6 пунктуастыг частырыг бар болза, салыр.

Төлевилел болгаш шинчилел ажылы

Төлевилел болгаш шинчилел ажылының үнелели

- кандыг-бир тодаргай темага чидиг берге айтырыгны тургузуп, ону шиитпирлээр аргаларны шилиирде, бот-башкарныры;
- теманы шилип алгаш, ону шилип алганының чылдагаанын бадыткап, чедип алган түңнелдерин үндүрерде бот-башкарныры;
- шинчилел ажылының ужур-утказын ажыдарда, эртем талазы-биле билиглерин болгаш кылып чорудар аргаларны тургузары;
- шинчилел ажылының ужур-утказын болгаш түңнелдерин негелде езугаар шын кылдыр дерээни.

Ниити демдекти 5 баллдан улгаттыр салбас.

«5» демдек – 20–25 балл (эртем ажылы негелде езугаар кирилде, иштики бөлүктөрлиг кол кезек болгаш түңнел, ажыглаан литература даңзызындан тургустунган турда);

«4» демдек – 15–19 балл (эртем ажылының негелдезин езугаар кирилде, кол кезек болгаш түңнел, ажыглаан литература даңзызындан тургустунган турда);

«3» демдек – 10–14 балл (кирилде, кол кезек долу эвес-даа болза, түңнел болгаш ажыглаан литература даңзызы бар турда);

«2» демдек – 5–9 балл (ажыл негелде езугаар дериттинмээн болза).

КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИКТИГ ПЛАННААШКЫН

Календарь-тематиктиг планнаашкынны (КТП) башкы ажил-чорудулгазының уг-шии, уругларның сонугралының болгаш кадыкшылының байдалынга дүүштүр, бөлүктөп дээш оон-даа өске аргалар-биле өскертип ажылдап болур. КТП-

ни боттандырарда, электроннуг (чурагайлыг) өөредилге курлавырларын ажыглаарының аргаларын кичээнгейге алыр, өөредилге-методиктиг материалдарны (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, өөредилгениң чурагайлыг курлавырларының чыындызы) бар, белеткеп каан курлавырга даяныр, ол ышкаш башкы боду чогаадып тургузуп алгаш ажыглаар.

ТЕМАЛЫГ ПЛАННААШКЫН
10 класс (68 шак)

Блок	Тема (ооң иштинче кирип турар билиглер)	Шак саны ниити б/ш тема аайы- биле		Өөреникчилерниң ажил-чорудулгазының хевирлери
Дыл дугайында ниити билиглер	Дыл дугайында ниити билиглер	Ниити шагы – 5+2		
	Дыл болгаш ниитилел	1	2.09	Тыва дыл – тыва чоннуң национал дылы, ооң ужур-дузазын, кол хүлээлгелерин таныштырар. «Түрк дылдарның бөлүү» деп билиг-биле таныштырар. Эртеги түрк руниктиг бижиктиң тураскаалдарының дугайында медээ-биле таныштырар. Литературлуг тыва дылдың нормалары-биле таныштырар. Девискээр талазы-биле тыва дылдың сөс курлавырының ылгалдары-биле таныштырар. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажилдар. Хыналда диктант. Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг «Эжишкилер найыралы эртинге дагны тургузар (Россия биле Тываның чижээнге)». Чогаадыг «Тыва дыл – мээң төрөөн дылым!»
	Дыл болгаш культура	1	2.09.	
	Түрк дылдарның аразында тыва дылдың туружу	1	6.09.	
	Эртеги түрк руниктиг бижиктиң тураскаалдары	1	6.09.	
	Тыва дылдың ажыглаттынып турар хевирлери	1	13.09.	
	<i>Хыналда диктант.</i>	1	13.09.	
	<i>Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг</i>	1	20.09.	
Фонетика. Орфоэпия. Орфография	Фонетика. Орфоэпия. Орфография	Ниити шагы – 12+2		
	Фонетика, графикага катаптаашкын	1	20.09.	Сөстүң адалгазын болгаш лексиктиг утказын ылгаар. Чугаа агымынга үннерниң ажыглаттынарын сайгарар. Сөзүглелден өк-биле адаар ажык үннерни тывар. Сингармонизм дүрүмнернге чагыртпайн баар таварылгаларлыг сөстөрни сөзүглелден тывар. Ажык эвес үннерниң туруш талазы-биле өскерлишкиннерин тайылбырлаар. Долу болгаш долу эвес ассимиляцияны ылгаар; диссимиляцияны танып
	Орфоэпияга катаптаашкын	1	27.09	
	Орфографияга катаптаашкын	1	27.09.	
	Чугаа агымынга үннерниң	1	4.10	

	өскерлири			билир. Тыва дылда метатезаны таныштырар. Сөстүң фонетиктиг сайгарылгазы. Литературлуг шын адалга нормалары, тыва дылда ударениениң хевирин таныштырар. Өөренип эрткен орфограммаларны танып билир, сөстерниң шын бижилгезин тайылбырлаар. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Хыналда диктант. Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг «Тыва дыл хүнүн мээң билип турарым». Төлевилел «Тыва дылда өк-биле адаар ажык үннер».
	Ажык үннерниң өскерлииишкиннери	1	4.10.	
	Ажык эвес үннерниң өскерлииишкиннери. Ассимиляция	1	11.10.	
	Диссимиляция.	1	11.10.	
	Метатеза	1	18.10.	
	Сөстүң фонетиктиг сайгарылгазы	1	18.10	
	Шын адалганың нормалары.	1	25.10	
	Тыва орфографияның принциптери	1	25.10	
	Слог. Тыва дылда ударение.	1	8.11.	
	<i>Хыналда диктант.</i>	1	8.11. 15.11.	
<i>Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг</i>	1			
Лексика болгаш фразеология	Лексика болгаш фразеология	Ниити шагы – 8+6		
	Тыва дылдың сөс курлавырының дугайында билиг	1	15.11.	Тыва дылга лексиканың болгаш фразеологияның ужур-дузазын билир. Тыва дылдың сөс курлавырының дугайын билир. Сөс – лексикологияның өөренир кол кезии (единицазы) деп чүүлдү билир. Сөстүң лексиктиг утказын тодарадыр, лексиктиг утка биле билигнің аразында ылгалын аңгылаар. Сөстүң уткаларын ылгаар. Чаңгыс болгаш хөй уткалыг сөстерни ылгаар.
	Сөс болгаш ооң уткалары.	1	22.11	
	Лексиканың тывылган угу	1	22.11	
	Тыва дылдың лексиказының ажыглалы	1	29.12.	

	Тыва ономастика болгаш ооң онзагайы	1	6.12	Доора болгаш көжүргөн уткалыг сөстөрнүн тыптыр аргаларын ылгаар. Сөзүглелден синонимниг, антонимниг одуругларны болгаш омонимнерни танып билир. Сөстөрнүн утка аайы-биле каттыжарынын дугайын билир. Лексиканың тывылган угун билир: ниити түрк, чингине тыва болгаш үлегерлээн сөстөр. Лексиканың ажыглалынын аайы-биле бөлүктөрүн аңгылап билир. Терминнерни чугаага ажыглаар. Табу болгаш эвфемизмнерни ылгаар, оларны чугаага ажыглап билир. Чоннун ёзу-чаңчылдарын сагыыр: <i>адыг – мажсаалай, чымчак базар, хайыракан, чоорганныг, кара чүве, тайга ээзи, чер кулак</i> – эвфемизм. Тыва ономастиканың бөлүктөрүн чугаага ажыглаар: антропоним, топоним, зоонимнер. Лингвистиктиг словарьлар, энциклопедиялар-била ажылдаар. Фразеологизмнернүн утказын билир, идиома болгаш фразеологтук каттыжышкыннарны ылгаар, чугааның байдалын барымдаалап, оларны ажыглаар. Сөзүглелден фразеологизмнерни таныыр, уткаларын тайылбырлаар, синонимнерин тывар. Фразеологизмнернүн синонимниг одуруглар тургузарынга киржилгезин билир, оларны орус дылче очулдуруп. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Хыналда диктант. Словарьлыг диктант. Угаап боданышкын хевиринге чогаадыг «Хуу аттар делегейинге». Төлевилел «Сээң адың болгаш сен». Бердинген тема ёзугаар харылзаалыг чугаа тургузар. Төлевилел «Эргижириэн сөстөрнүн бөгүнгү хүнде ажыглалы»; «Хуу чүве аттарынын ниити чүве аттарынче шилчий бээри».
	Тыва лексикография	1	6.12	
	Тыва дылдың фразеологизмнери.	1	13.12.	
	Сөстүн лексиктиг сайгарылгазы	1	13.12.	
	<i>Хыналда диктант. Словарьлыг диктант</i>	1	20.12.	
		1	20.12	
	<i>Төлевилел «Сээң адың болгаш сен»</i>	1	27.12.	
	<i>Төлевилел «Эргижириэн сөстөрнүн бөгүнгү хүнде ажыглалы»</i>	1	27.12	
	<i>Төлевилел «Хуу чүве аттарынын ниити чүве аттарынче шилчий бээри»</i>	1	10.01.24	
	<i>Словарьлыг диктант</i>	1	10.01.24	
Морфемика болгаш морфология	Морфемика болгаш морфология	болгаш	Ниити шагы – 17+4	

Сөс тургузуунун дугайында билиг	1	17.01.24	Сөс тургузуу, чогаадылгазы болгаш морфология дугайында теорияны билир.
Сөс чогаадылгазының дугайында билиг	1	17.01.24	Сөс чогаадыр аргаларны: лексико-семантиктиг, морфологтут, синтаксистиг, морфолог-синтаксистиг билир.
Сөс чогаадыр аргалар.	1	24.01.24	Аббревиация, калька аргаларын билир.
Лексика-семантиктиг арга	1	24.01.24	Конверсия, изоляция аргалары.
Морфологтут арга.	1	31.01.24	Сөстүң морфемниг сайгарылгазын кылыр.
Синтаксистиг арга	1	31.01.24	Чугаа кезектерин аңгылаарының барымдааларын билир.
Морфолог-синтаксистиг арга	1	7.02.24	Аттыг чугаа кезектериниң ниити демдектерин, синтаксистиг хүлээлгелерин аңгылаар.
Аббревиация болгаш калька аргазы.	1	7.02.24	Тускай чугаа кезектериниң лексика-семантиктиг бөлүктөрүн ылгаар.
Конверсия аргазы.	1	14.02.24	Тускай чугаа кезектериниң грамматиктиг хевирлерин ылгаар.
Изоляция аргазы.	1	14.02.24	Аас болгаш бижимел чугаага кылыг сөзүнүң хевирлерин, ат орнун, наречиелерни шын кылдыр ажыглаар, дылдың нормаларын сагыыр.
Сөстүң морфемниг сайгарылгазы	1	21.02	Дузала чугаа кезектериниң онзагайын тодарадыр.
Морфология Морфологияга ниити катаптаашкын.	1	21.02.	Чугаа кезектериниң морфологтут сайгарылгазын кылыр.
Тускай чугаа кезектериниң грамматиктиг уткалары	1	28.02.	Аас болгаш бижимел чугаага морфология биле орфографияның аразында харылзаазын сагыыр.
Тускай чугаа кезектериниң грамматиктиг хевирлери	1	28.03.	Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар.
Тускай чугаа кезектериниң синтаксистиг хүлээлгелери	1	6.03.	Немелде онаалгалыг диктант.
Дузала чугаа кезектери	1	6.03.	Словарьлыг диктант.
			Чурумал хевиринге чогаадыг «Залог болгаш вид хевирлериниң ужур-дузазы».
			Немелде онаалгалыг эдертиг.
			Шинчилел ажылы «Междометие болгаш үн өттүнер сөстөр».

	Чугаа кезектериниң морфологтуг сайгарылгазы	1	13.03.	
	Немелде онаалгалыг диктант. Словарьлыг диктант.	1	13.03.	
		1	20.03	
	Немелде онаалгалыг эдертиг	1	20.03. 3.04.	
	Шинчилел ажылы «Междометие болгаш үн өттүнер сөстөр»	1		
Чугаа. Чугааның стили	Чугаа. Чугааның стили	Ниити шагы – 7+5		Дыл болгаш чугаа деп билиглерниң уткаларын тодарадыр, кызыгаарлаар. Чугаа чорудулгазының хевирлерин, черин (туружун) болгаш байдалын аңгылаар Аас болгаш бижимел чугаа чорудулгазының кол элементилерин ылгаар, оларны аңгылаар. Чугаа чорудулгазының хевирлери: когнитивтиг, эмоционалдыг, мотивациялыг. Чугааның аңгы-аңгы байдалдары. Монолог болгаш диалогту ылгаар. Стильдерниң ылгавырлыг талаларын аңгылаар, ажыглаттынар черин болгаш сорулгазын тодарадыр. Стильдерни аңгылаар: албан-херек, парлалга, эртем, чугаа, чечен чогаал. Ажылдап кылган төлевилелдиң түннелин бижимел-биле айтыр, чыгдынганан материалдарны ажыглап тургаш, презентацияга көргүзер. Доклад, аннотация, тезистер, конспект, рецензия, реферат бижиир. Бердинген сөзүглелдерниң стиль талазы-биле эдилгезин кылыр. Сөзүглелдиң стилистиктиг сайгарылгазын кылыр. Сөзүглелдиң стилин, ооң ылгавырлыг демдектерин айтыр.
	Дыл болгаш чугаа	1	3.04.	
	Чугаа чорудулгазының хевирлери	1	10.04	
	Харылзажылганың хевирлери	1	10.04.	
	Чугааның аңгы-аңгы байдалдары	1	17.04	
	Функционалдыг стильдер	1	17.04	
	Сөзүглелдиң стилистиктиг сайгарылгазы	1	24.04.	
	Сөзүглелди чаартырының хевирлери	1	24.04	
	Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар.	1	15.05.	
	Немелде онаалгалыг диктант.	1	15.05	
	Эдертиг	1	22.05	
	Кластер	1	22.05.	

	<i>Бөлүк-биле ажыл «Тыва дылда чугаа стильдери»</i>	1	25.05.	Тыва дылдың электроннуг корпусу-биле ажылдаар; сөзүглелди эде тургузар; кол болгаш ийи чергениң медээлерин аңгылаар. Сөзүглелдин стилистиктиг сайгарылгазын кылыр. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Немелде онаалгалыг диктант. Эдертиг. Кайы-бир стильдин материалдарынга даянып, кластер тургузар. Бөлүк-биле ажылдың хыналдазы «Тыва дылда чугаа стильдери» (тыва улустуң тоолдарынга даяныр).
--	---	---	--------	--

ТЕМАЛЫГ ПЛАННААШКЫН
11 класс (68 шак)

Блок	Тема (ооң иштинче кирип турар билиглер)	Шак саны ниити б/ш тема аайы-биле		Тургузукчулар
Дыл дугайында ниити билиглер	Дыл дугайында ниити билиглер	Ниити шагы – 5+7		
	Дыл – тускай система	1	4.09.	Лингвистиктиг билиглерниң системазын чугаалажыр. Дылдың тургузуун, ооң адырларының болгаш өөренир кезиктериниң системазын билир.
	Дылдың фонемниг деңнели	1	8.09.	
	Дылдың морфемниг деңнели	1	11.09.	
	Дылдың лексиктиг деңнели	1	15.09.	Сөстүң фонемниг, морфемниг, синтаксистиг болгаш лексиктиг сайгарылгазы. Тыва дылдың хөгжүлдезинге эртемден түркологтарның болгаш дыл эртемденнериниң ужур-дузазы.
	Дылдың синтаксистиг деңнели	1	18.09.	
	<i>Хыналда диктант.</i>	1	22.09.	
	<i>Эдертиг</i>	1	25.09.	Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Хыналда диктант. Белеткеп каан сөзүглелге эдертиг бижири. Сөзүглел-биле ажыл: фонемниг, морфемниг, лексиктиг, синтаксистиг сайгарылгалар. Төлевилел «Дыл – культураның сайзыраарының аргазы». Түркология болгаш дыл эртемденнериниң ажылдарынга хамаарышкан шинчилел ажылы кылыр.
	<i>Сөзүглел-биле ажыл: фонемниг сайгарылга</i>	1	29.09.	
	<i>Сөзүглел-биле ажыл: морфемниг сайгарылга</i>	1	2.10.	
	<i>Сөзүглел-биле ажыл: лексиктиг сайгарылга</i>	1	6.10.	
	<i>Сөзүглел-биле ажыл: синтаксистиг сайгарылга</i>	1	9.10.	
	<i>Төлевилел «Дыл – культураның сайзыраарының аргазы»</i>	1	13.10.	

Синтаксис болгаш пунктуация	Синтаксис болгаш пунктуация	Ниити шагы – 16+6		
	Синтаксистиң кол билиглери	1	16.10.	Синтаксис болгаш пунктуацияның айтырыгларын билир. Сөс каттыжыышкынынга хамаарышкан билиглери ханыладыр, оларны ылгаар, сөзүглел иштинде домактардан сөс каттыжыышкыннарының өзек болгаш чагырткан сөстөриниң аразында уткалыг хамаарылгаларын тайылбырлаар. Сөс каттыжыышкынының сайгарылгазы. Домакта сөс каттыжыышкыннарының кезектериниң каттыжып чоруур холбааларын тывар. Сөс каттыжыышкыннары болгаш домактарның тургузуг болгаш утка талазы-биле онзагай талаларын сайгарар. Сөс каттыжыышкынының сайгарылгазын кылыр. Домак дугайында билигни катаптаар, оларның кол шынарларын, домакка каттыжар чурумун айтыр. Бөдүүн, нарынчыттыг болгаш нарын домактарны аңгылаар. Домактың грамматиктиг ооргазын тывар; домактың чугула болгаш ийиги черге кижигүннерин тывар. Чаңгыс аймак кижигүннерни тодарадыр, бижик демдектерин салыр. Чаңгыс аймак болгаш чаңгыс аймак эвес тодарадылгаларны ылгаар. Тускайлаан болгаш тодарадыкчы сөстөрни тывар. Тускайлаан кижигүннерлиг домактарны бөдүүн, нарынчыттыгмаан домактар кылдыр эде тургузар. Кирилде сөстерлиг, кирилде домактарлыг, адалгаларлыг домактарга бижик демдектерин салыр. Нарын домактың кезектериниң кызыгаарын тывар; нарын домакты чагырышкан болгаш чагырышпаан деп ылгаар. Чагырышпаан нарын домактарга чогуур бижик демдектерин салыр.
	Пунктуацияның кол билиглери	1	20.10.	
	Сөс каттыжыышкыны	1	23.10.	
	Синтаксистиг харылзаалар	1	27.10.	
	Домак дугайында билиг.	1	6.11.	
	Домактың чугула шынарлары	1	10.11.	
	Домакта сөстөрниң туружу	1	13.11.	
	Домактың грамматиктиг ооргазы	1	17.11.	
	Домактарны бөлүктээри	1	20.11.	
	Бөдүүн домактар	1	24.11.	
	Нарын домактар	1	27.11.	
	Домактың тускайлаан кижигүннери	1	1.12.	
	Нарын домактың хевирлери	1	4.12.	
	Нарын домакка бижик демдектери	1	8.12.	
	Нарын синтаксистиг конструкция	1	11.12.	
	Дорт болгаш доора чугаа	1	15.12 .	
	<i>Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар.</i>	1	18.12.	

	<i>Немелде онаалгаларлыг диктант</i>	1	22.12.	Чагырышпаан нарын домактың синтаксистиг сайгарылгазын кылыр. Чагырышкан нарын домакта тайылбыр домактарның хевирлерин айтыр, оларның аразында холбажыр аргаларын тодарадыр. Чагырышкан нарын домактарга чогуур бижик демдектерин салыр. Бөдүүн домактарга болгаш нарын домактарга домак кежигүннеринин туружун сагыыр. Чагырышкан нарын домактың синтаксистиг сайгарылгазын кылыр. Нарын синтаксистиг конструкцияларның иштинде домактарның кызыгаарын, оларның аразында холбажыр аргаларын тодарадыр. Дорт болгаш доора чугааны аңгылаар, оларга чогуур бижик демдектерин салыр. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Немелде онаалгаларлыг диктант. Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг «Мээң авам онзагай». Кыска чогаадыг «Келир үеде мээң мергежилим». Шинчилел ажылы «Тыва болгаш орус дылдарда чаңгыс составтыг домактар». Төлевилел камгалалы «Бөдүүн домак дугайында». Сөзүглел-биле ажыл. Бердинген сөзүглелге чогуур бижик демдектерин салыр. Белеткеп каан сөзүглелге бижик демдектерин салыр, частырыгларын эдер.
	<i>Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг. Кыска чогаадыг</i>	1	25.12.	
	<i>Шинчилел ажылы «Тыва болгаш орус дылдарда чаңгыс составтыг домактар»</i>	1	29.12.	
	<i>Төлевилел камгалалы «Бөдүүн домак дугайында»</i>	1	8.01.24г.	
	<i>Сөзүглел-биле ажыл</i>	1	12.01.24г	
Чугаа стили	Чугаа стили	Ниити шагы – 16+3		
	Публицистика стили	1	15.01.	Публицистика (парлалга) стилинің шынар демдектерин

Публицистика стилинің хевирлери	1	19.01.	айтыр. Парлалга стилинің лексика болгаш синтаксис талазы-биле оназагай талаларын айтыр, эртем терминнерин ажыглаар. Парлалга стилинің жанрларынга сөзүглелдер тургузар: медээ дамчыдары (демдеглел, интервью, репортаж, отчет), сайгарылгалыг (статья, рецензия), Чечен чогаал стилинге ажыглаар дылдың аргаларын, сөстөр, домактарның стиль талазы-биле ажыглалын тодарадыр Албан-херек стилинің жанрларын бижип билир. Чечен чогаал стилинге хамаарышкан сөзүглелдин сайгарылгазын кылыр. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Шилилге диктант. Чогаадыг. Стильдерниң кайы-бир хевирин ажыглавышаан, «Бойдус чаңы болчумча чок», «Тооруктуг долгай таңдым долганзымза, тодар-ла мен...», «Суурумнуң ыдыктыг чери» деп темаларның кайы-бирээзинге (өөреникчиниң шилилгези-биле) бижиир. Төлевилел камгалалы «Сөзүглелдин уран-чечени» (өөреникчиниң шилилгези-биле)
Статья	1	22.01.	
Үнелел	1	26.01.	
Рецензия	1	29.01.	
Интервью	1	2.02.	
Репортаж	1	5.02.	
Аас-биле дыңнадыг, ооң хевирлери	1	9.02.	
Албан-херек стили, ооң онзагай демдектери	1	12.02.	
Албан-херек стилинің хевирлери	1	16.02.	
Албан-херек бижиктери	1	19.02.	
Резюме.	1	26.02.	
Портфолио долдуары	1	1.03.	
Чечен чогаал стили	1	4.03.	
Уран-чечен аргалар	1	11.03.	
Стилистиктиг фигуралар	1	15.03.	
Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Шилилге диктант	1	18.03.	

	<i>Чогаадыг</i>	1	22.03	
	<i>Төлевилел камгалалы</i>	1	1.04.	
Чугаа культуразы	Чугаа культуразы	Ниити шагы – 11+4		
	Чугаа культуразы - лингвистиканың бир адыры	1	5.04.	Чугаалажылга үезинде чугаа культуразының чамдык айтырыгларын ылгаар болгаш шын ажыглаар: нормажиттынган, коммуникативтиг, чугаа этиказын сагыыры. Номчулга үезинде сөстөрни шын адаар, үн доктаашкыннарын сагыыр, логиктиг ударениелерни салыр. Аас болгаш бижимел чугаа культуразын сагыыр. Бодунуң болгаш өске кижиниң чугаазының тургузуун хайгаараар, сайгарар, үнелээр. Хөй улус мурнунга мурнунга чүве чугаалап тура, литературлуг дылдың нормаларын сагыыр. Мергежилгелер кылып тура, тыва дылдың орфоэпия, лексика, грамматика, стиль талазы-биле нормаларын сагыыр. Чогаадыкчы болгаш хыналда ажылдар. Чогаадыг-эссе: «Кандыг чугааны эки дээрил?» Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг: «Литературлуг норма дээрге ...». Шинчилел ажылы. «Чугаа этикедин сагыыры – кижиниң ниити культуразының демдээ». Немелде онаалгаларлыг түңнел хыналда диктант.
	Чугаа культуразының кол талалары	1	8.04.	
	Бодунуң болгаш өске кижиниң чугаазын үнелээри	1	12.04.	
	Хөй улус мурнунга чүве чугаалаарының культуразы	1	15.04.	
	Чугаа этикединиң онзагайы	1	19.04.	
	Албан ёзузу-биле харылзажырының культуразы	1	22.04.	
	Аас чугаа культуразы	1	26.04.	
	Бижимел чугаа культуразы	1	29.04.	
	Дылдың нормалары болгаш ооң хүлээлгелери	1	3.05.	
	Тыва литературлуг дылдың нормалары	1	6.05.	
	Стилистиктиг нормалар	1	11.05.	
	<i>Чогаадыг-эссе: «Кандыг чугааны эки дээрил?»</i>	1	13.05.	
	<i>Угаап боданыышкын хевиринге чогаадыг: «Литературлуг норма</i>	1	17.05.	

	<i>дээрх ...»</i>	1	20.05.	
	<i>Шинчилел ажылы. «Чугаа этикедин сагыры – кижиниң ниити культуразының демдээ»</i>			
	<i>Немелде онаалгаларлыг түңнел хыналда диктант</i>	1	24.05.	

ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА С.
ЧАЛ-КЕЖИГ ЧЕДИ-ХОЛЬСКОГО КОЖУУНА РЕСПУБЛИКИ ТЫВА,** Хунажык
Хулэр Владиславович

19.09.23 13:36 (MSK) Простая подпись